Eerste Kamer der Staten-Generaal

1

Vergaderjaar 2014–2015

34 166 Staat van de Europese Unie 2015

B

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 16 mei 2015

Hierbij bied ik u aan de beantwoording van de vragen van het plenair debat Algemene Europese Beschouwingen.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
A.G. Koenders

kst-34166-B
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2015

BEANTWOORDING VAN VRAGEN GESTELD IN EERSTE TERMIJN VAN HET PLENAIR DEBAT ALGEMENE EUROPESE BESCHOUWINGEN

Vastgesteld op 16 mei 2015

Deze vragen en opmerkingen betreffen een deel van de vragen gesteld aan de Minister van Buitenlandse Zaken in de eerste termijn van het plenair debat Algemene Europese Beschouwingen van 14 april 2015. Bij brief van 16 mei 2015 zijn deze door hem beantwoord.

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Preambule

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de brief voor de Staat van de Unie van 2015 en de geagendeerde stukken voor het plenair debat Algemene Europese Beschouwingen. Genoemde leden hebben daarover een aantal vragen en opmerkingen gesteld in eerste termijn.
De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de brief voor de Staat van de Unie van 2015 en de geagendeerde stukken voor het plenair debat Algemene Europese Beschouwingen. Genoemde leden hebben daarover een aantal vragen en opmerkingen gesteld in eerste termijn.
De leden van de PVV-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de brief voor de Staat van de Unie van 2015 en de geagendeerde stukken voor het plenair debat Algemene Europese Beschouwingen. Genoemde leden hebben daarover een aantal vragen en opmerkingen gesteld in eerste termijn.
De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de brief voor de Staat van de Unie van 2015 en de geagendeerde stukken voor het plenair debat Algemene Europese Beschouwingen. Genoemde leden hebben daarover een aantal vragen en opmerkingen gesteld in eerste termijn.
De leden van de SP-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de brief voor de Staat van de Unie van 2015 en de geagendeerde stukken voor het plenair debat Algemene Europese Beschouwingen. Genoemde leden hebben daarover een aantal vragen en opmerkingen gesteld in eerste termijn.
De leden van de D66-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de brief voor de Staat van de Unie van 2015 en de geagendeerde stukken voor het plenair debat Algemene Europese Beschouwingen. Genoemde leden hebben daarover een aantal vragen en opmerkingen gesteld in eerste termijn.
De leden van de GroenLinks-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de brief voor de Staat van de Unie van 2015 en de geagendeerde stukken voor het plenair debat Algemene Europese Beschouwingen. Genoemde leden hebben daarover een aantal vragen en opmerkingen gesteld in eerste termijn.
De leden van de PvdD-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de brief voor de Staat van de Unie van 2015 en de geagendeerde stukken voor het plenair debat Algemene Europese Beschouwingen. Genoemde leden hebben daarover een aantal vragen en opmerkingen gesteld in eerste termijn.
De leden van de ONS-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de brief voor de Staat van de Unie van 2015 en de geagendeerde stukken voor het plenair debat Algemene Europese Beschouwingen. Genoemde leden hebben daarover een aantal vragen en opmerkingen gesteld in eerste termijn.

II Financieel economische thema's

De heer Van der Linden (CDA) stelde de volgende vragen over financieel economische aangelegenheden:

1. De president van de Nederlandsche Bank heeft in een opmerkelijk openhartig interview in Het Financieele Dagblad van 13 maart jl. aan de bel getrokken. Alleen als de landen van de eurozone meer zeggenschap afstaan aan de Europese Commissie is Europa in staat om de economische achterstand op de Verenigde Staten in te lopen. De economieën van de lidstaten moeten meer naar elkaar toe groeien. Meer politieke integratie is een voorwaarde voor meer budgettaire integratie. Daarvoor moeten er meer bevoegdheden naar Brussel. Daar hoort een eigen belastingdomein voor de Europese Commissie bij. Wil de Minister op deze stellingnamen reageren? Is een contract zoals hij voorstelde, wel voldoende?

Antwoord van de zijde van het kabinet op vraag 1, 2 en 8:
In het interview met de president van de Nederlandsche Bank, waaraan wordt gerefereerd, staat dat naar zijn mening verdere risicodeling enkel overwogen kan worden als lidstaten naar elkaar zijn toegegroeid. Het gaat de regering juist om dit» naar elkaar toegroeien» en het hierbij volop gebruikmaken van de bestaande regelgeving; op deze wijze wordt het vertrouwen tussen lidstaten versterkt. Dit betekent ten eerste gezonde begrotingen (fiscale consolidatie), moderne economieën (structurele hervormingen) en investeringen. Daarnaast vergt het een verdere verdieping van de Interne Markt (digitaal, diensten & energie. Tenslotte moeten de benodigde hervormingen hiervoor worden doorgevoerd, via nationale systemen die betrouwbaar en efficiënt zijn («better governance»). We moeten de vormen van politieke samenwerking die al tot onze beschikking staan niet onderschatten. Daarnaast zijn er met de begrotingsregels, het Europese Semester en de macro-economische onevenwichtigheden procedure instrumenten die mits goed gehanteerd vertrouwen tussen lidstaten vergroten. Ten aanzien van het Stabiliteits- en Groeipact geldt dat partijen bij dit verdrag zich aan de gemaakte afspraken moeten houden en de verplichtingen moeten nakomen. De afspraken in EMU verband hoeven dan ook niet dwingender te worden vormgegeven, maar moeten beter worden benut en nageleefd. Daarnaast vindt er op belastingsniveau intensieve samenwerking plaats. Wat het kabinet betreft is een verdragswijziging nu niet aan de orde.

2. Dit jaar staat in het teken van een debat over de toekomst van de Europese Unie. De kern daarvan is de vraag hoe de E van EMU dwingender kan worden vormgegeven. Het huidige intergouvernementele karakter blijkt te vrijblijvend. Het Stabiliteitspact is een intergouvernementeel verdrag dat individuele landen de mogelijkheid biedt om te blokkeren. Valt er uiteindelijk te ontkomen aan een verdragswijziging? In de Staat van de Unie omzeilt de regering dit kernprobleem. Is dit ingegeven uit vrees voor een referendum?

Antwoord van de zijde van het kabinet
Zie antwoord op vraag 1.

De heer De Graaf (VVD) stelde de volgende vragen over financieel economische aangelegenheden:

3. De VVD-fractie beziet in dit verband met zorg en verontwaardiging de toegeeflijkheid van de Commissie ten opzichte van Frankrijk, temeer nu landen als Spanje, Portugal en Ierland in het recente verleden de duimschroeven aangelegd hebben gekregen, om van Griekenland maar niet te spreken. Dit moet in die landen toch als onrechtvaardig en onverteerbaar worden beschouwd? Graag horen wij van de regering

hoe het mogelijk is dat Frankrijk hier iedere keer weer mee wegkomt. Een instabiele financieel-economische positie van Frankrijk heeft immers een negatieve invloed op de stabiliteit van de EU en de eurozone als geheel. Evenals de heer Van der Linden zien wij in dit verband met belangstelling uit naar het Four Presidents Report, dat de weg moet wijzen naar een beter economisch bestuur in de eurozone.

Antwoord van de zijde van het kabinet
Frankrijk heeft met volledige Nederlandse steun een stevige opdracht gekregen van de Europese Commissie. De Commissie heeft Frankrijk extra tijd gegeven, maar daarbij heldere doelen gesteld voor verlaging van het begrotingstekort en voor het doorvoeren van hervormingen. Daarnaast moet Frankrijk concreet maken welke structurele hervormingen men wanneer gaat uitvoeren. Al met al staat de Franse regering dus wel degelijk voor een aanzienlijke opgave. Hoewel het jammer is dat een dergelijk ingrijpen van de Commissie nodig is om Frankrijk in beweging te krijgen, lijkt het er nu wel op dat men plannen maakt in de juiste richting. In juni zal de Commissie moeten beoordelen of de gemaakte stappen voldoende zijn.

De heer De Vries (PvdA) stelde de volgende vragen over financieel economische aangelegenheden:

4. Als je aan het einde van zo'n zittingsperiode terugkijkt, zie je dat we in 2012 terugkeken op een ontwrichtende crisis rond de euro, waarin de Europese Centrale Bank de besluiteloosheid van de politiek repareerde. Het is maar goed dat banken niet onder controle van de politiek staan, zeg ik tegen een collega. Sedert dat moment heeft de Unie aardig wat orde op zaken weten te stellen, al zijn de zorgen natuurlijk nog lang niet weg. Frankrijk en Italië leven de begrotingsafspraken niet na. Daarover wordt met begrip gesproken en er worden geen sancties op toegepast, maar het lijkt mij zaak om dat toch met argusogen te blijven volgen. Slechte voorbeelden willen namelijk nog wel eens doen volgen, niet alleen goede.

Als wij de toetreding van Griekenland tot de eurozone ook met argusogen hadden bekeken, was ons veel ellende bespaard gebleven, net zoals Griekenland waarschijnlijk veel ellende bespaard was gebleven. We horen tegenwoordig vaak dat de eurolanden klaar zijn voor een grexit, erop voorbereid zijn. In technische zin zal dat kloppen, maar in de politieke werkelijkheid zou een Griekse exit een enorme nederlaag voor de Europese Unie betekenen en onoverzienbare politieke schade berokkenen. Van enige afstand krijgt men de indruk dat de afloop van het Griekse drama vooral wordt bepaald door een groep van drie instanties «formerly known as troika». De verbale polarisatie tussen Griekenland en de andere lidstaten vergiftigt het klimaat. Gelukkig heeft het bezoek van premier Tsipras aan Berlijn een beetje bijgedragen aan een min of meer normale gesprekstoon. Spelen andere landen nog een rol op een ander vlak dan alleen het financiële om te kijken of de band die de Unie onderling als waardengemeenschap zou moeten hebben, kan worden versterkt en of Griekenland op een andere manier kan worden bijgestaan dan door er samen de begrotingen van te doorlopen?

Antwoord van de zijde van het kabinet
Uiteraard is de steun aan Griekenland breder dan het huidige leningenprogramma. Griekenland is per slot volwaardig lid van de Europese Unie en draait mee in EU programma's op terreinen zoals landbouw, sociale ontwikkeling, cultuur etc., juist ter ondersteuning van de Griekse bevolking. Zo is in 2014 een «partnership agreement» afgesloten voor de MFK periode 2014–2020, met een strategie om Europese Structurele en Investeringsfondsen optimaal te gebruiken in Griekse regio's en steden. In

deze strategie zijn investeringen geprioriteerd om groei en banen te genereren en uit de crisis te geraken, met een focus op toerisme, energie, agro-food, milieu, «blauwe economie» en logistiek. Daarnaast is in 2011 een Task Force Griekenland opgericht ter ondersteuning van hervormingen. In dit kader hebben EU-lidstaten Griekenland bilateraal ondersteund bij de technische aspecten van de hervormingen, met financiële hulp van de Commissie. Nederland is zeer actief geweest binnen deze Task Force en heeft de afgelopen jaren Griekenland geholpen bij het verbeteren van onderdelen zoals het Griekse Kadaster, de Rekenkamer en douaneprocedures. Deze projecten zijn samen met Griekse overheden uitgevoerd. Een andere, meer specifiek Nederlandse, bijdrage is de zgn. «start up incubator» Orange Grove. Orange Grove is een uniek initiatief van de Nederlandse ambassade in Athene en het Grieks-Nederlandse bedrijfsleven dat hulp biedt aan jonge ondernemers bij het opzetten van een onderneming. Via Orange Grove probeert Nederland een bijdrage te leveren aan het terugdringen van jeugdwerkloosheid en braindrain.

5. Ik vraag dit omdat ik mij zorgen maak over de houding van de lidstaten ten opzichte van elkaar. Vandaag zag ik een tweet van de heer Brenninkmeijer. Hij zegt op de van hem bekende wijze dat de Europese Unie een vereniging van onbetrouwbare leden is die meer geld willen halen dan brengen. Hij voegt daaraan nog enige tekst toe, maar de essentie is daarin wel vervat. Hij heeft in het jaar dat hij in de Algemene Rekenkamer heeft gezeten kennelijk geen erg hoge opinie gekregen van de samenhang in bindende zin van de Unie, maar vooral gezien dat men daaruit geld wil halen.

In de afgelopen jaren en vandaag ook weer hebben wij veel aandacht besteed aan de massale werkloosheid. Kan de Minister iets vertellen over de Europese bijdrage op dit punt? Heeft die iets opgeleverd? Krijgt Griekenland daarvan ook een deel?

Antwoord van de zijde van het kabinet
De Europese jeugdwerkloosheid is een ernstig probleem: in sommige lidstaten beloopt deze bijna 45% á 50%. Met steun van Nederland heeft de Europese Commissie de afgelopen jaren verschillende maatregelen genomen waarmee in totaal 6,1 miljard euro mee gemoeid is. Deze middelen zijn afkomstig uit het Europees Sociaal Fonds. Van deze maatregelen is het Jeugdwerkgelegenheidsinitiatief (YEI) – aangenomen in 2013 – de belangrijkste. Onder de paraplu van dit initiatief worden projecten uitgevoerd die werkloze jongeren – via aanvullend onderwijs – aan een betaalde stage of baan zullen helpen. Voor dit initiatief is voor de periode 2014–2020 3,2 miljard euro gereserveerd, dat zal worden ingezet in aanvulling op de nationale middelen. Landen met regio's waar de jeugdwerkloosheid groter is dan 25% mogen aanspraak maken op deze middelen, hiertoe behoort ook Griekenland. Projecten medegefinancierd door het YEI kennen een doorlooptijd van enkele jaren. Daarom worden de eerste resultaten dit jaar verwacht. Verontrustende jongerenwerkloosheidscijfers van het afgelopen jaar hebben ertoe geleid dat de Commissie in februari van dit jaar heeft voorgesteld om van de gereserveerde 3,2 miljard euro voor het YEI, 1 miljard euro naar voren te schuiven en beschikbaar te stellen voor 2015. Nederland staat hier positief tegenover.

De heer Elzinga (SP) stelde de volgende vragen over financieel economische aangelegenheden:

6. Ik kom toe aan de bespreking van de economische Staat van de Unie. Gelukkig zijn de laatste signalen dat de economie een klein beetje uit het dal begint te klimmen. De coalitiepartijen en de regering waren er, met de verkiezingen voor provinciale staten nog voor de boeg, snel bij om die opluchting te claimen. Een beetje vreemd natuurlijk, succes claimen voor een internationale trend in een land dat zo'n beetje als

allerlaatste uit de recessie omhoog begint te kruipen. Zoals het Nederlandse economisch beleid verantwoordelijk is voor de relatief belabberde prestaties van Nederland ten opzichte van de buurlanden, zo is het Europese economisch beleid verantwoordelijk voor de in verhouding slechte Europese prestaties. De cijfers spreken boekdelen. Helaas, Europa groeit niet op eigen kracht. Europa veert iets op vanwege de lage olieprijs en de goedkope euro. Zelfs in Duitsland wordt de groei door export gedreven, zo waarschuwt zelfs het Amerikaanse Ministerie van Financiën. De EU als geheel heeft dit jaar een overschot van 300 miljard dollar op de lopende rekening, vooral voor rekening van landen als Duitsland en Nederland. Ziet de Minister deze risico's van macro-economische onevenwichtigheden op de wereldmarkt en binnen de EU ook? Zo ja, wat wil de regering hieraan doen?

Antwoord van de zijde van het kabinet
De regering is optimistischer over de financieel-economische situatie; in de Eurozone is inmiddels alweer zes kwartalen op rij groei zichtbaar en zijn de groeiramingen de afgelopen tijd opwaarts bijgesteld. De recente institutionele verbeteringen binnen de Europese muntunie hebben de muntunie duurzaam versterkt en hebben inmiddels geleid tot een voorspelde daling in de publieke schuldquote voor het eurogebied als geheel vanaf 2016 en de afname van onevenwichtigheden. Daarnaast is in november 2014 de bankenunie gestart, die middels een comprehensive assessment gepaard is gegaan met versterking van Europese bankbalansen. De lage olieprijs, het recent geïntroduceerde investeringsplan van Juncker en de lagere koers van de euro versterken het herstel verder. Tegelijkertijd ziet de regering de noodzaak van structurele maatregelen gericht op het verhogen van de potentiële groei, het terugdringen van macro-economische onevenwichtigheden en het verder verbeteren van publieke schuldhoudbaarheid. De crisis heeft aangetoond dat macro-economische onevenwichtigheden risico's met zich mee brengen zoals een geringe(re) schokbestendigheid, negatieve economische groei, onhoudbare overheidsfinanciën en verlies van vertrouwen van financiële markten. Dit is niet alleen voor het eurogebied belangrijk maar ook daarbuiten. De achterblijvende groei in opkomende economieën als gevolg van lager dan gedacht groeipotentieel drukt bijvoorbeeld op dit moment het mondiale groeiherstel. Om onevenwichtigheden terug te dringen en te voorkomen zet het kabinet in op o.a. een ambitieuze uitvoering van de macro-economische onevenwichtighedenprocedure in de EU, waarbij essentiële hervormingen worden gestimuleerd via krachtige aanbevelingen en goede monitoring van de implementatie daarvan (zie ook Kamerstuk 21 501-07, nr. 847).

De heer Backer (D66) stelde de volgende vragen over financieel economische aangelegenheden:

7. Minister Timmermans sprak in vele talen in het binnenland en buitenland en deed dat zo goed dat hij nu de tweede man van de Europese Commissie is geworden. Dat is een felicitatie waard. Dat het ook anders kan in Europa toont zijn collega Dijsselbloem aan. Hij is vanaf het begin glashelder geweest als voorzitter van de eurogroep, een beetje ondanks het kabinet. Hij heeft in de eurogroep bijgedragen aan een strakkere budgettaire discipline, maar kon desondanks niet verhinderen dat Italië en Frankrijk in de laatste fase wat ruimte is gegund onder het Groei- en Stabiliteitspact. De grootste risico's op de markten zijn geluwd, dat zou dat kunnen verklaren. Kunnen wij een herverkiezing van Jeroen Dijsselbloem als voorzitter van de eurogroep verwachten? Het gerucht gaat dat Spanje een claim heeft gelegd op deze positie. Gaat het kabinet zich voor een continuering van het mandaat van Jeroen Dijsselbloem sterk maken? Zo nee, waarom niet?

Antwoord van de zijde van het kabinet
Het staat ieder vrij zich te melden, maar formele kandidaatstellingen zijn nu niet aan de orde in de Eurogroep. De termijn van Minister Dijsselbloem loopt tot in juli, Minister Dijsselbloem heeft daarbij aangegeven beschikbaar te zijn voor een volgende termijn. Het is op een later moment aan de ministers in de Eurogroep om hun voorzitter aan te wijzen.

8. De EU-begroting is werkelijk niet visionair. Het bevreemdde mijn fractie om in het verslag van het debat in de Tweede Kamer te lezen dat de Minister de motie-Sjoerdsma heeft ontraden. In de motie Sjoerdsma verzoekt D66 het Nederlands voorzitterschap mede te gebruiken om de Byzantijnse begrotingssystematiek van de EU – zeven jaar, weinig flexibiliteit, onvoldoende verantwoord – te wijzigen en daar een begrotingstop voor te bereiden. Die aansporing is nodig gebleken, want de Minister was in zijn brief heel tevreden met het Meerjarig Financieel Kader voor onderwijs, onderzoek en innovatie. Is dat werkelijk iets om tevreden over te zijn? Het geheel van de uitgavenverdeling en de controle daarop is iets om heel ontevreden over te zijn. De Nederlandse voorzitter zal dit MFK niet in zes maanden kunnen realiseren. Het is ook geen oproep aan het kabinet om zich voor te bereiden op een nieuwe Black Monday of iets tragisch. De gedachte is om met vereende krachten het fundament te leggen voor een estafette van opvolgende voorzitterschappen, zodat in 2017, in ieder geval ruim voor 2020, een nieuw framework gereed is.

Dat zal uiteindelijk niet kunnen zonder een wijziging van het verdrag, vermoed ik: het v-woord. Wij hadden in Nederland lang het h-woord in de politiek, maar in Europa is dat het v-woord. Het h-woord ging over de hypotheekrenteaftrek, zoals u weet. Die stond als een huis. Als wij de parallel doortrekken: ook het h-woord bleek ingehaald te kunnen worden door de politieke realiteit en de financiële en maatschappelijke druk, trouwens ook vanuit Europa. Waarom zou dat niet met het v-woord kunnen? Als ik dan toch bij de letter v ben, is verdrag dan eigenlijk niet het gebruikelijke woord voor een landencontract? Is het Europese contract misschien niet toch gewoon een verdrag, zo vraag ik de Minister. Is dat niet ook de consequentie van de verdieping van de E van de EMU?

Antwoord van de zijde van het kabinet
Zie antwoord op vraag 1.

De heer De Lange (OSF) stelde de volgende vragen over financieel economische aangelegenheden:

9. Na zo veel jaren wanbeleid zal het niet eenvoudig zijn het monetaire systeem in Europa opnieuw op de rails te krijgen. Niettemin is het goed om niet alleen aan te geven wat er grondig mis is gegaan en nog steeds mis is, maar evenzeer om mogelijke oplossingen aan te dragen. Daartoe zijn diverse elementen nodig. Om te beginnen is realiteitszin over de schuldenpositie van landen geboden. Op een schuldenconferentie moet de situatie in Europa in beeld gebracht worden en waar nodig moet tot kwijtschelding van schulden worden overgegaan. Dit is geen novum; dat werd eerder gedaan. Dus waarom zouden we dat nu niet wéér doen? Goedkope recepten zijn er niet, maar wel recepten die uitzicht op een toekomst bieden. Daarnaast moet het lidstaten mogelijk gemaakt worden de euro te verlaten teneinde interne devaluatie mogelijk te maken. Daartoe doen diverse verstandige voorstellen de ronde, waarbij ik expliciet The Matheo Solution (TMS) van de Nederlander André ten Dam wil noemen. Alleen langs de weg van monetaire devaluatie en een eigen rentebeleid kan de industrie van zwakke landen weer concurrerend worden, uiteraard in combinatie met de noodzakelijke hervormingen. Hebben de Fransen daar al een

begin mee gemaakt? Of de Italianen? Zwakke landen moeten uiteindelijk zelf werken aan het vertrouwen dat internationale financiers in een land hebben. Daartoe moeten zekerheden geboden worden die per land sterk kunnen verschillen, maar die investeerders over de streep trekken. Vervolgens moet de structuur van de ECB grondig op de schop. Met name het systeem waarbij ieder land in de eurozone, ongeacht het aantal inwoners, ongeacht de afdrachten per capita en ongeacht het economisch gewicht, een even zware stem heeft, dient met spoed herzien te worden. Ook de condities waaronder landen in en uit de eurozone kunnen treden, moeten glashelder zijn. Ten slotte zijn harde afspraken over maximale schuldenplafonds die nu eens een keer niet met voeten getreden worden, bitter hard nodig. De euro is op sterven na dood en de reanimatie moet met kracht ter hand genomen worden. Daartoe dient iedere afzonderlijke natie binnen Europa de volledige zeggenschap over het eigen monetaire en sociaaleconomische beleid zo snel mogelijk terug te eisen. Dat hiervoor een bewerkelijke verdragswijziging nodig is, is niet aantrekkelijk, maar onontkoombaar. Een Europa van autonome staten die investeren in economische en sociale samenwerking, met inachtneming van en respect voor lokale verschillen, biedt een realistischer toekomstbeeld dan een politieke unie zonder democratische legitimiteit en zonder steun onder de diverse bevolkingen in Europa. Waar staat de Nederlandse regering in dit gecompliceerde krachtenveld?

Antwoord van de zijde van het kabinet
De invoering van een parallelle munt of een variant daarop, zoals The Matheo Solution, is voor de Nederlandse regering niet aan de orde.

III Vervolmaking van de interne markt (incl. fiscale hervormingen)

De heer De Vries (PvdA) stelde de volgende vragen over de interne markt.

10. Ik constateer met enige vreugde dat de bestrijding van belastingontwijking en -ontduiking tot leven lijkt te zijn gekomen. Het is stellig in de ogen van de burgers een enorme verdienste als hiermee nog meer tempo wordt gemaakt. Ik herinner eraan dat de heer Van Rompuy de omvang van het fenomeen belastingontwijking en -fraude op 1.000 miljard per jaar taxeerde. Dat is geen klein bier. De inzet van extra menskracht voor de bestrijding daarvan zou veel extra rendement opleveren. Nu lees ik vandaag in Het Financieele Dagblad echter dat een hoge functionaris van de Europese Unie, vooral belast met belastingzaken, zegt dat landen elkaar alleen maar tegenwerken. Is dat waar? Hoe beoordeelt de Minister de voortgang van dit dossier? Kan hij aangeven of dit tijdens het Nederlandse voorzitterschap weer prominent aan de orde komt?

Antwoord van de zijde van het kabinet op vraag 11 en vraag 12:
Nederland steunt volop de strijd tegen internationale belastingontwijking. In internationaal verband, binnen OESO, EU en G20, wordt verder gewerkt aan maatregelen tegen agressieve belastingplanning door multinationals. Nederland blijft intensief bij deze werkzaamheden betrokken. De strijd tegen belastingfraude en -ontwijking vormt tevens een speerpunt tijdens het Nederlands voorzitterschap, conform de motie Maij in de Tweede Kamer.

11. Ik vind het soort berichten als ik vandaag van een hoge functionaris hoor, die niets liever wil dan opschieten, toch wel buitengewoon verontrustend. Wat vindt de regering van de twee Europese richtlijnen over fiscale transparantie?

Antwoord van de zijde van het kabinet
De regering verwelkomt het zgn. Tax Transparency Package dat de Commissie recent presenteerde. Transparantie bij belastingzaken is cruciaal om zicht te krijgen op mogelijke belastingontduiking of -ontwijking door personen en bedrijven. Nederland wil ook een voortrekkersrol vervullen in het vergroten van transparantie bij de aanpak van belastingontwijking door bedrijven. De uitwisseling van gegevens over rulings maakt onderdeel uit van die aanpak. Met Duitsland worden al afspraken gemaakt over gegevensuitwisseling met betrekking tot rulings. Nederland steunt dan ook het initiatief van de Europese Commissie om te komen tot automatische uitwisseling van informatie over rulings. De Nederlandse positie is verwoord in het recente BNC fiche hieromtrent [dd. 24 april 2015]. Nederland is het met de Commissie eens dat in de richtlijn ook wordt vastgelegd dat lidstaten automatisch informatie uitwisselen over soortgelijke afspraken met bedrijven die zij formeel geen ruling noemen. Daarnaast is van belang dat de uiteindelijke richtlijn efficiënt en goed uitvoerbaar is voor de Belastingdienst.

De heer Elzinga (SP) stelde de volgende vragen over de interne markt.

12. De premier gaf bij de bespreking van de Staat van de Unie in de Tweede Kamer aan dat naast TTIP en andere prioriteiten ook de aanpak van belastingontwijking op de agenda van het Nederlands voorzitterschap van de Raad van de EU zal staan. De EU becijferde eerder dat haar lidstaten samen zo'n 1.000 miljard euro per jaar mislopen door belastingontwijking. Daar zouden we heel veel problemen mee kunnen aanpakken. Ook Nederland heeft serieus last van belastingontwijking. Ons statutaire tarief in de vennootschapsbelasting is internationaal al laag en bedraagt 25%, maar daadwerkelijk wordt er volgens de OESO nog veel minder bijgedragen. Vrijwel nergens wordt door bedrijven zo weinig betaald als in Nederland, gemiddeld maar 7%. De OESO meldde vorig jaar, bij een bespreking met de G20 over de aanpak van belastingontwijking in internationaal verband, dat met name het Verenigd Koninkrijk en Nederland dwarslagen. Eerder had Nederland bij de aanpassing van de Europese moeder-dochterrichtlijn bezwaar tegen een algemene antimisbruikbepaling. Nu we het als EU-voorzitter willen agenderen, zal Nederland dan ook eens echt constructief gaan meewerken aan de internationale aanpak van belastingontwijking? Of willen we een steeds slechtere reputatie riskeren? Graag een reactie van de Minister.

Antwoord van de zijde van het kabinet
Zie antwoord op vraag 11.

13. Net als senator De Vries hoor ik ook graag de reactie van de Minister op het voorstel van de Europese Commissie voor de uitwisseling van tax rulings in Europees verband.

Antwoord van de zijde van het kabinet
Zie antwoord op vraag 11.

IV. TTIP (incl. Europese standaarden t.o.v. klimaat)

De heer De Graaf (VVD) stelde de volgende vragen over het vrijhandelsverdrag:

14. In zijn appreciatie van het Commissiewerkprogramma 2015 spreekt het kabinet zijn steun uit voor de inzet van de Commissie in de onderhandelingen over het Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP). Het doel is om een ambitieuze en evenwichtige overeenkomst te sluiten met de VS, waarin de Europese standaarden op het gebied van gezondheid, milieu en gegevensbescherming en op sociaal terrein

worden gevrijwaard. Dat laatste woord doet de wenkbrauwen fronsen. Gevrijwaard worden is zoiets als buiten schot blijven, terwijl je toch liever zou zien dat de genoemde Europese standaarden ook in het verdrag tot norm worden verheven. Samen met het toenemend verzet tegen het verdrag als geheel in het Europees parlement en de recente motie van de Tweede Kamer tegen ISDS leidt dit ons tot de vraag aan de regering om een inschatting te geven van de haalbaarheid van het TTIP.

Antwoord van de zijde van het kabinet
De thema's in TTIP zijn breed, complex en taai. De onderhandelingen in 2014 kenden voornamelijk een oriënterend en technisch karakter. De VS en de EU hebben zich gecommitteerd om tijdens de aankomende onderhandelingsrondes zoveel mogelijk voortgang te boeken. Eurocommissaris voor Handel Malmström en United States Trade Representative Froman hebben de onderhandelaars bovendien de opdracht gegeven de onderhandelingen te intensiveren en zoveel mogelijk vooruitgang te maken dit jaar. Op dit moment is er een breed maatschappelijk debat gaande over TTIP, waaronder ook over investeringsbescherming.
Nu het debat over TTIP toeneemt, is het zaak zorgen serieus te nemen en deze adequaat aan te pakken. Dit kan door maatregelen te nemen die de gegronde zorgen te adresseren. Een voorbeeld is ISDS. Minister Ploumen spant zich in om tot een verbeterd ISDS-mechanisme te komen en heeft daartoe verschillende voorstellen gedaan. Deze vinden ook weerklank bij de Europese Commissie, zoals blijkt uit het op 4 mei gepresenteerde paper dat voorstellen bevat voor verbetering van het ISDS-mechanisme. Hierin zijn veel van de door maatschappelijke organisaties geuite zorgen geadresseerd.

15. Voorts vernemen wij graag wat de regering denkt te ondernemen om de negatieve tendens in zowel het Europees parlement als de Tweede Kamer te keren en waar zij staat in de discussie over ISDS.

Antwoord van de zijde van het kabinet
Het publieke debat over TTIP wordt nu volop in Nederland gevoerd. In een open debat moeten alle belangen en zorgen over het voetlicht komen. Voor een breed gedragen verdrag is een geïnformeerd en open debat nodig. Er ligt nog geen onderhandelingsresultaat op tafel. Dat maakt voorspellingen doen lastig. Dit leidt er ook toe dat stellige uitspraken over zaken die wel of niet in TTIP staan, niet altijd overeen komen met de stand van zaken. Het is de taak van het kabinet om hierover duidelijkheid te scheppen. Dit gebeurt door beide Kamers regelmatig en volledig te informeren, de betrokken stakeholders te betrekken, en maximale openheid te betrachten. Het kabinet blijft zich ervoor inspannen om beide Kamers en de samenleving over TTIP te informeren en om stakeholders actief bij de onderhandelingen te betrekken. Dit geldt evenzeer voor de discussie over investeringsbescherming. Signalen die voortkomen uit de publieke opinie zijn belangrijk voor het moderniseren van ons internationale investeringsbeleid. In dat kader heeft Nederland voorstellen met een aantal EU-lidstaten gedaan voor vernieuwing van het mechanisme voor investeringsbescherming. Dit is ook van belang voor alle verdragen die afspraken over investeringsbescherming bevatten. Op 4 mei jl. presenteerde de Europese Commissie een paper met globale voorstellen voor verbetering die overeenkomen met de Nederlandse standpunten. De komende tijd werkt de Europese Commissie deze voorstellen verder uit in samenwerking met de lidstaten en het Europees parlement.

De heer De Vries (PvdA) stelde de volgende vragen over het vrijhandelsverdrag:

16. De Unie maakt wel haast met de TTIP-onderhandelingen. Voor het eind van de ambtstermijn van president Obama moet dat verdrag klaar zijn. Waarom dat het geval is, ontgaat mij. Waarom niet voor het eind van de ambtstermijn van de heer Juncker? Of denkt men dat die korter is? Is men bang dat een volgende Amerikaanse regering dit verdrag niet wil? Maar is het verdrag dan wel duurzaam? Ik zou zeggen: kijk daar eens rustig en verstandig naar, weeg het af en overhaast het niet.

Antwoord van de zijde van het kabinet

Tijdens de start van de onderhandelingen hebben zowel de EU als de VS de ambitie uitgesproken de TTIP-onderhandelingen af te ronden voor het einde van de tweede termijn van President Obama. De Europese Raad heeft in maart van dit jaar de ambitie uitgesproken om dit jaar nog de onderhandelingen af te ronden. De urgentie bij het besluit in 2013 om de onderhandelingen aan te gaan werd destijds mede ingegeven door financieel-economische crisis en de potentie van dit verdrag (volledige tariefliberalisatie, harmonisatie, openen sectoren waar Europese bedrijven voorheen geen toegang hadden) om groei en werkgelegenheid te realiseren, juist ook voor Nederland. Het is dus van belang om vaart in de onderhandelingen te houden om snel de vruchten te kunnen plukken van dit akkoord. Juist daarom is het goed dat goed dat het politieke belang achter dit verdrag wordt onderstreept. Voor het kabinet blijft onverkort gelden dat het resultaat van de onderhandelingen voorop staat. Het kabinet steunt snelle afronding van de onderhandelingen, maar is tegelijkertijd van mening dat kwaliteit boven snelheid gaat

De heer Elzinga (SP) stelde de volgende vragen over het vrijhandelsverdrag:

17. Als het de EU al niet lukt om een Europese regering te vormen met democratische legitimiteit om die interne markt goed sturing te geven, dan is de democratische controle op een interne markt voor de VS en de EU zeker een utopie. Dat is precies waar critici voor waarschuwen. Ziet de Minister dit trilemma ten aanzien van TTIP ook?

Antwoord van de zijde van het kabinet

Los van de discussie over hoe democratisch het huidige bestel is, TTIP is geen uitbreiding van de interne markt. Wat overblijft van het «trilemma» is de zorg hoe regelgevende bevoegdheid van lidstaten kan worden gewaarborgd. Deze blijft volledig in handen van de regelgevende en wetgevende instanties binnen de EU, en waar van toepassing ook de lidstaten. De daadwerkelijke aanpassing en opstelling van regelgeving (bijvoorbeeld om in de toekomst één goedkeuringsprocedure te krijgen) mag dus alleen via de bestaande Europese en nationale wetgevings- en regelgevingsprocessen plaatsvinden.

18. De Europese Commissie en de lidstaten proberen de gemoederen te bedaren. Ook de Minister bezweert dat voor het kabinet het hoge beschermingsniveau wat betreft gezondheid, sociale standaarden, milieuwetgeving en consumenten- en rechtsbescherming niet ter discussie staat. TTIP beoogt echter nu juist om de handel vrij te maken door het opruimen van belemmeringen voor producten en diensten «achter de grens». Daarmee wordt juist de regelgeving bedoeld die voorwaarden stelt aan producten en diensten; voorwaarden met betrekking tot arbeidsomstandigheden, arbeidsvoorwaarden, milieubelasting, omgevingsbelasting en consumentenbescherming. Het opruimen van die barrières kan door harmonisatie van deze voorwaarden of door wederzijdse erkenning. Bij wederzijdse erkenning laat je producten of diensten volgens de norm van de ander toe op jouw markt. Dat leidt op termijn effectief tot productie volgens de goedkoopste norm. Harmoniseren leidt tot uitruil of tot compromissen

en dan moet er water bij de wijn. Daar weten wij als coalitieland alles van, toch? Ik hoor graag van de Minister of het bij TTIP om harmoniseren gaat of om het toelaten van elkaars producten volgens de andere norm.

Antwoord van de zijde van het kabinet

Aan beide zijden van de Oceaan bestaat geen enkele bereidheid om concessies te doen inzake de gezondheid van mens, dier, plant en milieu. Geen van de partijen wenst veiligheidseisen te verlagen. In Europa vinden we sommige Amerikaanse veiligheidseisen overdreven, omgekeerd geldt hetzelfde. Het zou bedrijven op onnodige kosten jagen. De onderhandelingen over TTIP beperken zich daarom tot die gebieden waar de veiligheidseisen al vergelijkbaar zijn. De verschillen zitten hem dan dus niet in de veiligheidsniveaus, maar in details als bijvoorbeeld de testprocedures danwel de precieze inhoud of specificaties van producten. Auto's zijn een goed voorbeeld. Amerikaanse auto's hebben andere veiligheidsgordels, lichten, sloten en elektrische ramen dan Europese auto's. Maar zowel Amerikanen als Europeanen rijden in veilige auto's. Het streven is elkaars veiligheidseisen te aanvaarden dan wel door kleine veranderingen de systemen gelijk te schakelen. Overigens geldt op zeer veel gebieden dat de veiligheidseisen al vergelijkbaar zijn. Dat mag geen verbazing wekken: de VS en de EU zijn de twee grootste en rijkste handelsblokken ter wereld. Dan is het niet vreemd dat ook de consumentenbescherming en productveiligheid op een vergelijkbaar hoog niveau staan. Juist daarom is het ook zo logisch die laatste stappen naar verdere wederzijde erkenning te zetten.

19. Dan heb ik een vraag over de onderhandelingen over TTIP. Wat hebben lidstaten tijdens het onderhandelingsproces nog in te brengen? Ik vraag dat naar aanleiding van een aan de BBC gelekt openingsbod van de EU in de onderhandelingen over diensten en investeringen onder TTIP.

Antwoord van de zijde van het kabinet

De Europese Commissie onderhandelt namens de Europese Unie op basis van een onderhandelingsmandaat met de VS over TTIP. Voorafgaande aan elke onderhandelingsronde worden lidstaten door de Europese Commissie in de gelegenheid gesteld om hun inbreng te leveren. Dit gebeurt onder meer via het handelscomité van de Raad waar lidstaten op wekelijkse basis mondeling en schriftelijk van het verloop van de onderhandelingen op de hoogte worden gehouden. Hierin wordt ook de Europese inzet bepaald. De Europese Commissie bespreekt bijvoorbeeld in dit comité alle onderhandelingsdocumenten met de lidstaten voordat deze met de VS gedeeld worden. Daarnaast zal het uiteindelijke onderhandelingsresultaat ook nog ter goedkeuring aan de lidstaten moeten worden voorgelegd.

20. Het is mij opgevallen dat veel landen voor veel sectoren uitzonderingen vragen, zowel op het gebied van markttoegang als van nationale behandeling. Nederland vraagt vrijwel geen uitzonderingen, behalve wanneer deze EU-breed worden gevraagd. Waarom is dat? Hebben wij minder nationale belangen dan bijvoorbeeld Frankrijk, Duitsland of Engeland?

Antwoord van de zijde van het kabinet

Nederland heeft in vergelijking met veel andere lidstaten een relatief open markt voor diensten. In Nederland zijn veel dienstensectoren al grotendeels of volledig opengesteld. Dat maakt dat het opnemen van aanvullende uitzonderingen in handelsakkoorden niet altijd nodig is. Een andere reden voor het verschil is dat landen als Spanje en Duitsland de

wetgeving van hun autonome regio's ook moeten opnemen. Bovendien worden veel sectoren bij voorbaat al uitgesloten in het handelsakkoord. Het gaat hier bijvoorbeeld om publiek onderwijs, publieke gezondheidszorg en audiovisuele diensten. Dat neemt niet weg dat Nederland voor sommige sectoren in handelsakkoorden expliciete uitzonderingen opneemt. In het akkoord met Canada (CETA) bijvoorbeeld zijn uitzonderingen opgenomen voor het beoefenen van bepaalde beroepen (bijvoorbeeld bij douanepersoneel en juridisch personeel) en zijn er uitzonderingen opgenomen die betrekking hebben op de Nederlandse elektriciteitsvoorziening. Nederland ziet erop toe dat deze uitzonderingen ook in TTIP worden opgenomen. Het opnemen van brede Europese reserveringen van de lidstaten in handelsakkoorden is overigens een complexe en minutieuze exercitie en zal daarom in de loop van de onderhandelingen nog verder moet worden uitgewerkt.

21. Waarom vraagt Nederland niet meegenomen te worden in de door de EU gevraagde uitzondering voor national treatment bij het aanbieden van diensten van sociale aard? Waar de EU zich het recht voorbehoudt om maatregelen te nemen op het gebied van sociale dienstverlening, wil Nederland deze sociale diensten kennelijk juist wel liberaliseren onder TTIP en daarmee veel mogelijkheden voor publieke zeggenschap over deze diensten kwijt. Welke diensten worden hiermee precies bedoeld? Waarom kiest Nederland deze uitzonderingspositie binnen de EU? Ik hecht aan een helder en precies antwoord op dit punt.

Antwoord van de zijde van het kabinet
Sociale dienstverlening in de EU behoort tot de beste in de wereld. Sociale diensten spelen een speciale rol in de Europese waarden. Het is daarom onze plicht deze diensten, deze rechten, te beschermen, ook in handelsakkoorden. Elk Europees handelsakkoord bevat daarom belangrijke waarborgen voor publieke diensten. Veel van deze sectoren worden in het tekstgedeelte van handelsakkoorden bij voorbaat al uitgesloten. Het gaat hier bijvoorbeeld om publiek onderwijs, de gezondheidszorg en audiovisuele diensten. Daarnaast worden in de annexen per sector opgenomen of de EU of een lidstaat een beperking heeft op gebied van markttoegang of nationale behandeling. Bij een uitzondering op nationale behandeling behouden overheden het recht om buitenlandse aanbieders te weren van de markt of nationale aanbieders voor te trekken op buitenlandse aanbieders. Nederland ziet er in de onderhandelingen strikt op toe dat de sectoren, waaronder ook publieke diensten, die nog in Nederland nog niet of niet volledig geliberaliseerd zijn, worden opgenomen in uitzonderingen voor nationale behandeling. Nederland neemt daarmee binnen de EU allesbehalve een uitzonderingspositie in.

22. Klopt de beoordeling dat nieuwe producten en diensten die niet onder een expliciete uitzondering vallen, automatisch wel onder de reikwijdte van TTIP vallen, omdat er bij de onderhandelingen over dit akkoord met een zogenaamde negatieve lijst wordt gewerkt?

Antwoord van de zijde van het kabinet
Of er in TTIP met een negatieve of al dan niet een positieve lijst wordt gewerkt staat nog open. Een definitief besluit over de aard van het TTIP raamwerk is dus nog niet genomen, een hybride structuur zou ook tot de mogelijkheden behoren. Los van de keuze voor een structuur, worden nieuwe diensten niet automatisch geliberaliseerd in handelsakkoorden. Bij een nieuwe dienst zullen er consultaties worden gehouden door de partijen hoe hiermee om te gaan. Voor producten geldt dat er per product afspraken gemaakt worden over de te hanteren tarieflijnen. Als er nieuwe producten zijn die onder een nieuwe tariefcode vallen, dan moet er met de

onderhandelingspartner opnieuw onderhandeld wordt of het product een preferentiële behandeling krijgt.

23. Kan de Minister bevestigen dat TTIP beoogt een zogenaamd levend akkoord te worden, waarin op verzoek van een regulatory body steeds opnieuw belemmeringen besproken kunnen worden en nu omstreden producten en diensten later alsnog onder TTIP kunnen komen te vallen?

Antwoord van de zijde van het kabinet
Het idee is dat we met TTIP een akkoord sluiten waarin onnodige handelsbelemmeringen weggenomen worden. Als er nieuwe producten en diensten komen, dan is het praktisch om regelgeving voor die producten en diensten met elkaar te bespreken. Niet om de doelstellingen van de regelgeving af te stemmen, daar gaan we immers zelf over, maar om de implementatie niet onnodig handelsbelemmerend te maken. Daarmee houden we natuurlijk nog steeds de vrijheid om nieuwe producten en diensten te reguleren en zo nodig tegen te houden. TTIP verandert daar niets aan.

24. Een andere zorg naar aanleiding van het gelekte TTIP-bod van de EU voor de handel in diensten en investeringen is het gegeven dat de toelichting aan het begin meldt dat het bod is gebaseerd op het Trade In Services Agreement (TiSa). Als dat de norm moet zijn,... Daarvan hadden we nooit gehoord, als WikiLeaks het afgelopen zomer niet voor ons openbaar had gemaakt. Het is nu nog volop in onderhandeling, maar misschien is het meest verontrustende aan dit akkoord en aan deze geheime documenten, die gelekt zijn door WikiLeaks, dat daarin te lezen valt dat de bedoeling was dat ze niet openbaar zouden worden, tot ten minste vijf jaar na de implementatie van TiSa. Graag een uitvoerige reactie van de Minister op dit punt. Was Nederland hier via de EU-onderhandelaar bij betrokken of in ieder geval op de hoogte van de stand van zaken bij de onderhandelingen, inclusief deze bizarre geheimhoudingsclausule?

Antwoord van de zijde van het kabinet
Sinds 2012 wordt er door de EU en 22 andere landen onderhandeld over een nieuw Handel in Diensten Akkoord (Trade in Services Agreement: TiSA). Nederland is van meet af aan actief bij de onderhandelingen betrokken, zodat de belangen van Nederlandse dienstverleners zo goed mogelijk naar voren worden gebracht. In het handelscomité van de Raad in Brussel wordt de voortgang en de inhoud van het onderhandelingsproces geregeld besproken tussen de Europese Commissie en de lidstaten. De Europese Commissie consulteert daarnaast breed en geregeld met stakeholders, waaronder bedrijven en maatschappelijke organisaties, over de onderhandelingen. Ook is het mandaat begin maart van dit jaar door de Europese Commissie openbaar gemaakt. Deze beslissing komt tegemoet aan de Nederlandse wens om meer transparantie in deze onderhandelingen en onderhandelingen over handelsakkoorden in het algemeen.

25. Ook zorgwekkend is dat TiSa weer is gebaseerd op het General Agreement on Trade in Services (GATS), waarover de WTO-onderhandelingen in Doha veertien jaar geleden zijn vastgelopen. Omdat het gaat om de stand van zaken van veertien jaar geleden, ging het vooral om het verder liberaliseren en dereguleren, ook van financiële diensten. Het was immers ver voor de financiële crisis. Wat is de positie van Nederland nu ten aanzien van dit soort liberalisering en deregulering binnen TiSa en ten aanzien van de betoonde transparantie in dat akkoord?

Antwoord van de zijde van het kabinet

Voor Nederland zijn de voorlopige bepalingen in TiSA aangaande financiële dienstverlening niet ingrijpender dan de huidige GATS-regels. Nederland en veel andere EU-landen hebben zich sinds 1994 in de GATS verplicht aan de principes van vrije markttoegang voor en gelijke behandeling van buitenlandse financiële dienstverleners. Deze principes zullen door Nederland in TiSA worden herbevestigd en niet worden uitgebreid of afgezwakt. Regulering van de financiële sector blijft uiteraard mogelijk, indien dit op non-discriminerende wijze gebeurt.

Daarnaast heeft Nederland zich in 1997, net als de andere landen van de Europese Gemeenschap, gebonden aan de Understanding on Commitments in Financial Services, waarin WTO-leden extra verplichtingen op het gebied van financiële diensten aan zijn gegaan. In deze Understanding is al een zogenaamde «standstill»-bepaling opgenomen. Dit wil zeggen dat het in principe niet mogelijk is om bestaande liberalisering in de financiële sector terug te draaien. Dezelfde «standstill»-bepaling is ook onderdeel van het huidige TiSA-voorstel over financiële dienstverlening. Niet alle landen die deelnemen aan de TiSA-onderhandelingen hebben zich in 1997 namelijk gebonden aan de Understanding.

Een belangrijke uitzondering op deze «standstill»-bepaling is de vrijheid die WTO-leden hebben om voorzorgsmaatregelen te nemen om de integriteit en stabiliteit van hun financiële systeem te waarborgen. Deze bepaling is terug te vinden in artikel 2 van de Annex on Financial Services van de GATS en is ook onderdeel van de huidige TiSA voorstellen over financiële dienstverlening. Alle WTO-leden, en ook de EU inzet is dat in TiSA deelnemers het recht behouden om de handel in financiële diensten aan banden te leggen om het eigen financiële systeem stabiel te houden, of consumenten of investeerders te beschermen.

26. De SP-fractie is positief over de opmerking van de Minister in de Tweede Kamer aangaande TTIP dat investeerders niet kunnen of mogen verwachten dat regels niet of nooit veranderen. Betekent dit ook expliciet dat nieuwe regelgeving, mits die democratisch tot stand is gekomen en dus het algemeen belang dient, geen onderwerp mag worden van een claim in het kader van zogenoemde Investor to State Dispute Settlement (ISDS) in TTIP?

Antwoord van de zijde van het kabinet

Onder het mechanisme voor investeringsbescherming kunnen investeerders aanspraak maken op schadevergoeding indien zij schade lijden aan hun investering door overheidshandelen in strijd met de gemaakte internationale afspraken. Hierbij gaat het om basisregels voor de behandeling van buitenlandse investeerders en hun investeringen, zoals wij die ook onder het nationale recht kennen, zoals het recht op een eerlijke en billijke behandeling, non-discriminatoire behandeling en voorwaarden op basis waarvan onteigend mag worden (alleen met gepaste schadevergoeding). Mogelijke betaling van compensatie zal alleen van toepassing zijn indien er sprake is van schending van die standaarden.

Dit betreft alle handelingen van een overheid dus ook nieuwe regelgeving. Invoering van die nieuwe regelgeving dient conform de internationale afspraken van investeringsbescherming te geschieden, regels zoals die ook in ons nationale recht bestaan. Onze investeerders in het buitenland dienen eenzelfde bescherming te krijgen zoals dat ook in Nederland gebeurt bij de introductie van nieuwe regelgeving. Het gaat hier om regels van goed bestuur, en dat is niet in elk land gegarandeerd. Daarom is het nodig hierover internationaal afspraken te maken.

27. Wat betekent dit nieuwe inzicht voor andere verdragen, zoals het met Canada inmiddels uitonderhandelde CETA en reeds bestaande

investeringsbeschermingsovereenkomsten waarin Nederland partij is? Wanneer komt de Minister van BuHa-OS in dit verband met de eerder toegezegde nadere appreciatie van bestaande verdragen met ISDS?

Antwoord van de zijde van het kabinet
In CETA is al een groot aantal vernieuwingen opgenomen. Zo zijn er specifieke bepalingen opgenomen over transparantie in ISDS-procedures, worden oneigenlijke (frivole) claims uitgesloten, wordt voorzien in een vaste lijst van arbiters en een gedragscode en zullen Verdragspartijen de mogelijkheid van een beroepsprocedure nader uitwerken. Verder wordt beleidsruimte van overheden gegarandeerd.
Op een aantal punten die Nederland van belang vindt, bestaat daarnaast nog de mogelijkheid om kleine verbeteringen in te voeren. Nederland heeft daar in EU-kader ook op aangedrongen.

Wat betreft de IBO's zal Nederland de bestaande akkoorden herzien om deze te moderniseren volgens de nieuwe standaard, waarover op dit moment het debat nog in volle gang is. Over de appreciatie van de bestaande verdragen is de Tweede Kamer op [DATUM verzending antwoorden Kamervragen Thieme] geïnformeerd.

28. In de Tweede Kamer werden tijdens het debat over de Staat van de Unie bezwaren tegen bestaande ISDS-clausules ingebracht. Ten aanzien van TTIP noemde de Minister dit vooronderstellingen, omdat TTIP nog niet is uitonderhandeld. Als deze uitkomsten zich echter zouden bewijzen, dan zouden we tegen zo'n systeem zijn, zei de Minister. Welke consequenties heeft die stellingname dan voor CETA en de reeds bestaande ISDS-praktijk? Want daarover gingen deze observaties van de Tweede Kamer immers.

Antwoord van de zijde van het kabinet
De regering heeft vorige zomer een onderzoek gepresenteerd waarin de impact van ISDS in TTIP uiteen werd gezet. Op basis van dit onderzoek heeft de regering een aantal belangrijke aanbevelingen gedaan voor verbetering van het ISDS-instrument om te komen tot een hoogwaardig en modern instrument.
De inzet van Nederland is dat die verbeteringen in het ISDS-instrument in TTIP worden verwerkt. Die verbeteringen richten zich op het beperken van toegang tot ISDS, het beperken en verduidelijken van investeringsbescherming, transparantere procedures en garanties voor onafhankelijkheid van de arbiters en duidelijke waarborgen voor de Verdragspartijen om in het publieke belang te reguleren.
De vier voorstellen die de Commissie in haar paper van 4 mei jl. heeft voorgesteld komen overeen met de terreinen waar Nederland verbeterpunten noodzakelijk acht, evenals de voorstellen zoals gedaan in het paper van een aantal lidstaten, waaraan Nederland heeft bijgedragen.
In CETA is al een groot aantal vernieuwingen opgenomen. Zo zijn er specifieke bepalingen opgenomen over transparantie in ISDS-procedures, worden oneigenlijke (frivole) claims uitgesloten, wordt voorzien in een vaste lijst van arbiters en een gedragscode en zullen Verdragspartijen de mogelijkheid van een beroepsprocedure nader uitwerken. Verder wordt beleidsruimte van overheden gegarandeerd.
Op een aantal punten die Nederland van belang vindt, bestaat daarnaast nog de mogelijkheid om kleine verbeteringen in te voeren in middels «legal scrubbing». Nederland heeft daar in EU-kader ook op aangedrongen.

29. De Minister gaf in de Tweede Kamer aan dat het kabinet niet wil dat arbitrage in TTIP de nationale rechtspraak doorkruist. Hij noemde ook het tegengaan van forum shopping. De investeerder heeft dan nog

steeds keuzevrijheid, maar eenmaal gekozen moet hij bij zijn keuze blijven. Kiest de regering hier voor het zogenoemde fork-in-the-road-principe?

Antwoord van de zijde van het kabinet

Voor Nederland is het van belang dat voorkomen wordt dat investeerders kunnen gaan «shoppen» bij verschillende systemen. Daarom dienen zij een keuze te maken tussen de reguliere rechtsgang of geschillenbeslechting via bijvoorbeeld een internationaal gerechtshof.

In de voorstellen die Nederland, samen met een aantal andere EU-lidstaten heeft gedaan, worden in dit kader twee mogelijke opties gegeven:

1. *De mogelijkheid om een keuze voor een geschillenbeslechtingsforum te maken aan het begin van het starten van een procedure (de zgn. «fork in the road»).*
2. *De mogelijkheid in bepaalde gevallen om na het starten van een procedure onder nationale rechtsgang, toch nog een zaak voor te leggen via een internationale geschillenbeslechtingsprocedure. De zaak onder de nationale rechter zou dan wel moeten worden ingetrokken. Deze optie is de zgn. «no U-turn».*

Bij een «fork in the road» bestaat de kans dat nationale rechtsgang bij voorbaat niet gebruikt wordt. Bij de «no U-turn» is van belang in het oog te houden dat het een investeerder mogelijkheden biedt om zich tot een internationaal gerechtshof of tribunaal te wenden indien er onder de nationale rechtsprocedures die hij in eerste instantie is gestart geen sprake blijkt te zijn van een eerlijk proces.

In het op 4 mei jl. gepresenteerde paper van de Europese Commissie worden beide voorstellen gepresenteerd. Beide principes hebben als doel te voorkomen dat parallelle procedures gevolgd kunnen worden. Afhankelijk van de onderhandelingen kan een voorkeur bestaan voor een van beide opties.

30. De Tweede Kamer heeft glashelder uitgesproken dat TTIP geen geschillenbeslechting mag bevatten die afbreuk doet aan ons nationale rechtssysteem. Volgens de SP spreekt de Kamer hiermee uit dat de internationale investeerders niet middels arbitrage in TTIP de nationale rechter mogen passeren. Deelt de Minister deze zienswijze?

Antwoord van de zijde van het kabinet

Arbitrage mag geen afbreuk doen aan het nationale rechtssysteem, maar ik ben van mening dat een dergelijke alternatieve route via internationale geschillenbeslechting wel van belang blijft.
De kwaliteit van nationale rechtsgang of een eerlijk proces in het buitenland is namelijk niet overal gegarandeerd. Een verbeterde vormgeving van het regime voor investeringsbescherming en geschillenbeslechting is wel noodzakelijk en daarom zet Nederland zich er voor in om misbruik van arbitrage en strijdigheid met de reguliere rechtsgang te voorkomen.

Ik heb hiertoe met een aantal EU-collega's voorstellen gedaan, te weten:

1. *Het beperken van toegang tot arbitrage;*
2. *Waarborgen voor beleidsvrijheid zonder risico van arbitrageclaims;*
3. *Inperken en verduidelijken van standaarden van investeringsbescherming;*
4. *Modernisering van arbitrageprocedures (o.a. selectie arbiters, beroepsmechanisme, permanent instituut).*

Deze voorstellen zijn in lijn met de eerdere voorstellen het kabinet hiertoe heeft gedaan in het kader van TTIP (brief aan Tweede Kamer in juni 2014). Daarnaast is van belang op te merken dat investeringsverdragen basisregels bieden voor de behandeling van buitenlandse investeerders. Deze basisregels zien bijvoorbeeld op eerlijke en billijke behandeling, non-discriminatie en geven voorwaarden voor onteigening. Deze regels zijn ingebed in ons nationale rechtssysteem. Het kabinet is dan ook van mening dat investeringsbescherming en het geschillenbeslechtingsmechanisme in TTIP met de genoemde verbeterpunten geen afbreuk zal doen aan het nationale rechtssysteem.

31. De bedoeling van TTIP is dat wij vertrouwen hebben in productiestandaarden in de VS en vice versa. Maar waarom zouden we dan geen vertrouwen hebben in elkaars rechtsstaat? Als we dat wel hebben, dan is ISDS toch helemaal niet nodig? De VS was en is nu al de grootste investeerder van buiten de Europese Unie in de Europese Unie en omgekeerd, zonder ISDS. Kan de Minister duidelijk maken wat er aan ons nationale recht zou schorten waardoor wij volgens de Europese Commissie nu ineens aan buitenlandse investeerders ISDS zouden moeten aanbieden? Waarom zouden wij voortaan het Amerikaanse recht op eigendom niet meer kunnen vertrouwen?

Antwoord van de zijde van het kabinet
Er schort niets aan ons rechtssysteem. Nederland neemt al jaren ISDS op in onze investeringsverdragen, net als andere lidstaten. Investeringsbescherming is een standaard instrument, dat een positief signaal afgeeft aan investeerders.

Het opnemen van een ISDS hoofdstuk in TTIP is ten eerste van belang om de rechtspositie van investeerders te garanderen, nu en voor in de toekomst. Ten tweede hebben de Verenigde Staten negen bilaterale investeringsverdragen met EU-landen die stammen uit het begin van de jaren negentig. De betreffende EU-lidstaten en de VS willen deze vervangen door een moderne versie. Ten derde wil de VS bescherming in de hele EU. Ten vierde heeft het als doel om tot een verbeterde standaard te komen. De EU lidstaten hebben gezamenlijk de meeste investeringsbeschermingsverdragen ter wereld, die allemaal op een oud model zijn gebaseerd. Het nieuwe, gebalanceerde, model kan gebruikt worden in onderhandelingen met andere strategische partners.

Investeringsbescherming gaat om basisregels voor de behandeling van buitenlandse investeerders en hun investeringen, zoals wij die ook onder het nationale recht kennen, zoals het recht op een eerlijke en billijke behandeling, non-discriminatoire behandeling en voorwaarden op basis waarvan onteigend mag worden (alleen met gepaste schadevergoeding). Wij willen dat dezelfde bescherming geldt voor onze investeerders in het buitenland. Mogelijke betaling van compensatie zal alleen van toepassing zijn indien er sprake is van schending van die standaarden.
Arbitrage is nog steeds een snelle, efficiënte en redelijk goedkope manier van geschillenbeslechting. Maar, een verbeterde vormgeving van het regime voor investeringsbescherming en geschillenbeslechting is noodzakelijk en daarom zet Nederland zich er voor in om misbruik van arbitrage en strijdigheid met de reguliere rechtsgang te voorkomen.

32. Is het kabinet zich ervan bewust dat de OESO, bij monde van secretaris-generaal Gurría, waarschuwt voor verstoring van de concurrentie doordat internationale investeerders via ISDS de nationale rechter kunnen passeren en nationale investeerders niet?

Antwoord van de zijde van het kabinet

De standaarden van investeringsbescherming bieden basisregels voor de behandeling van buitenlandse investeerders. De verdragsregels bieden daarbij een ondergrens, waaronder de handelingen van het gastland jegens een buitenlandse investeerder niet verlaagd kunnen worden. Die basisregels zijn zowel in de EU als in de VS (en Canada) ingebed in het nationale rechtssysteem en gelden ook voor nationale investeerders. Hierbij gaat om non-discriminatoire behandeling, voorwaarden voor onteigening, het recht op eerlijke en billijke behandeling en het recht op vrije overmaking van kapitaal.

Het doel hiervan is om een «level playing field» te creëren tussen EU-investeerders en nationale investeerders dan wel investeerders uit derde landen in de VS of Canada. Zo geldt als ondergrens voor de standaard van nationale behandeling dat het gastland een buitenlandse investeerder niet minder goed mag behandelen dan een nationale investeerder. Er is daarbij geen sprake van een betere behandeling van een buitenlandse investeerder ten opzichte van een nationale investeerder.
Ook voor onteigening worden basisvoorwaarden gesteld. Onteigening kan alleen indien dit in het publieke belang geschiet, non-discriminatoir is en gepaard gaat met een gepaste schadevergoeding. Ook hier gaat het om basale principes over de behandeling van eigendom, principes die ook als zodanig zijn vastgelegd in het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens en in onze nationale wetgeving.

Het vastleggen van een ondergrens is van belang in het geval dat nationale regels nu of in de toekomst, afwijken van de basisregels die in het verdrag over de behandeling van buitenlandse investeerders zijn vastgelegd.

Mevrouw Strik (GroenLinks) stelde de volgende vragen over het vrijhandelsverdrag:

33. De voorgaande opmerkingen over de economische gevolgen brengen mij bij de onderhandelingen over TTIP, die ook centraal stonden bij het debat over de Europese Unie in de Tweede Kamer. Ook op dit punt is de grote vrees dat het vrijhandelsakkoord zal leiden tot verschraling van de Europese normen voor arbeid of milieu, maar ook voor die van de rechtsstaat. Ik wijs in dit verband op het beginsel van onpartijdige geschillenbeslechting en het recht op privacy. Volgens de regering stelt zij de Europese standaarden als harde eis bij de onderhandelingen met de VS. Mijn fractie gaat ervan uit dat dit voor de regering harde voorwaarden zijn. De publieke uitlatingen van Minister Ploumen leidden echter onmiddellijk tot kritiek van de hoofdonderhandelaar van de Europese Unie. Volgens hem schortte het aan een correcte uitleg van de onderhandelingen en het mandaat. Wat is nu waar? Kan de Minister ook hier nog eens helder uit de doeken doen dat de Europese standaarden op het gebied van voedsel, arbeid, milieu en dierenwelzijn op geen enkele manier aangetast worden, dat het arbitragesysteem het nationaal rechtssysteem niet ondermijnt, dat het arbitragesysteem transparant en onafhankelijk is en uitgaat van equality of arms, en dat wijziging van beleid in een lidstaat geen reden is voor een bedrijf om dit land aan te klagen?

Antwoord van de zijde van het kabinet

Aan beide zijden van de Oceaan bestaat geen enkele bereidheid om concessies te doen inzake de gezondheid van mens, dier, plant en milieu. Geen van de partijen wenst te tornen aan veiligheidseisen. Dit is ook opgenomen in het onderhandelingsmandaat dat door de lidstaten aan de Europese Commissie verleend is. Het kabinet ziet erop toe dat de

Europese Commissie hieraan onverkort vasthoudt in de onderhandelingen. Om de zorgen te adresseren dat publieke belangen, zoals het milieu en volksgezondheid gewaarborgd blijven, is er op dit moment over investeringsbescherming met name in het kader van TTIP een proces van reflectie gaande, zowel op nationaal als op EU-niveau.

Nederland zet zich er in dat kader voor in om het traditionele regime van investeringsbescherming te verbeteren. Het is hierbij voor Nederland van belang dat het recht van staten om in het publieke belang non-discriminatoire maatregelen te nemen wordt gewaarborgd, zonder daarbij het risico van schadeclaims te lopen. Misbruik van het systeem moet voorkomen worden. Daarnaast dient het ISDS-mechanisme transparanter te worden en dient de onafhankelijkheid van arbiters gegarandeerd te worden. Hiertoe heeft Nederland samen met een aantal andere EU-lidstaten – waaronder Duitsland en Frankrijk – voorstellen ingediend. Deze zijn op 6 maart jl. tevens naar de Tweede Kamer gestuurd (Kamerstuk 21 501-02-1465). Zie hierover ook de brief van 9 april jl. in reactie op de motie Maij c.s. inzake de ratificatie van TTIP (Kamerstuk 21 501-02-1481). Op 7 mei jl. heeft de Europese Commissie haar visie hierop toegelicht in de Raad Buitenlandse Zaken Handel, waar u op [DATUM] een verslag van heeft ontvangen.

34. Als de Europese standaarden Europees blijven en de Amerikaanse Amerikaans, kun je dan überhaupt wel komen tot een akkoord? Ik vind dat moeilijk voor te stellen. Zo ja, is er dan wel sprake van een gelijk speelveld of kunnen goedkoper geproduceerde producten dan toch de Europese markt bereiken?

Antwoord van de zijde van het kabinet

Het streven is zoveel mogelijk drempels weg te nemen om handel te bevorderen en simpeler te maken. Dat wil niet zeggen dat alles gelijk getrokken hoeft te worden. Het doel is niet om elkaar te overtuigen onze systemen te veranderen, maar om praktische manieren te vinden om de regelgeving van de EU en die van de VS meer compatibel te maken, mét instandhouding van het bestaande niveau van bescherming. Het gaat dan vooral om verschillen in (technische) voorschriften die de handel tussen de EU en de VS onnodig bemoeilijken. Uitwisseling van wetenschappelijke beoordelingen tussen regelgevende autoriteiten kan nuttig zijn, zodat (technische) voorschriften in de toekomst beter op elkaar afgestemd zijn of mogelijk zelfs één goedkeuringsprocedure volstaat. In veel gevallen hebben verschillen in regelgeving niets te maken met het beschermingsniveau dat zij beogen, bijvoorbeeld omdat regelgevende instanties in verschillende landen oplossingen hebben ontwikkeld op basis van nationale overwegingen zonder daarbij samen te werken met regelgevende instanties in andere landen. In dergelijke gevallen kan samenwerking op regelgevingsgebied onnodige verschillen of inconsistenties vermijden en het makkelijker maken om producten te verhandelen en diensten aan te bieden, wat kosten verlaagt en economische groei stimuleert. Dit zijn bij uitstek de verschillen die in TTIP kunnen worden aangepakt.

35. Hoe zit het met de impact van het akkoord op de ontwikkelingslanden? Minister Ploumen doet daar momenteel onderzoek naar. Moeten we niet eerst de gevolgen daarvan in beeld hebben voordat we akkoord zouden kunnen gaan? Tenslotte gaat TTIP over 50% van het wereldbnp en een derde van de wereldhandel. Dergelijke bilaterale overeenkomsten verzwakken toch al de positie van ontwikkelingslanden, die de voorwaarden daarna maar hebben te slikken.

Antwoord van de zijde van het kabinet

Nederland is traditioneel een sterke belangenverdediger van lage- en middeninkomenslanden in het multilateraal stelsel. De prioriteit van Nederland is daarom het vinden van multilaterale oplossingen binnen de Wereldhandelsorganisatie, zodat ook rekening wordt gehouden met de belangen van de ontwikkelingslanden. Ook ten aanzien van TTIP vraagt Nederland consequent aandacht voor hun belangen en zet het in op zo groot mogelijk maken van de positieve effecten voor deze groep. Uitgangspunt is dat de economische voordelen van TTIP voor de VS en de EU niet ten koste mogen gaan van de lage- en middeninkomenslanden. Hoewel voor specifieke producten en landen handelsverlegging en preferentie-erosie plaats kan vinden, lijken de positieve effecten van TTIP op lage- en middeninkomenslanden in het algemeen zwaarder te wegen dan de negatieve effecten. De Europese Commissie becijferde in 2013 al dat er veel positieve «spill-over effects» van TTIP te verwachten zijn. Om hier nog beter inzicht in te krijgen laat de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking een onderzoek uitvoeren naar deze impact door de Universiteit Groningen. Deze resultaten worden in de zomer verwacht.

36. Verder heeft de regering kenbaar gemaakt dat nationale parlementen het verdrag zouden moeten ratificeren. De Europese Commissie is echter een andere mening toegedaan. Hoe gaat het nu verder? Staan ook de andere lidstaten positief tegenover ratificatie door hun parlement? Zegt de Minister sowieso toe dat het verdrag eerst ter goedkeuring aan beide Kamers wordt voorgelegd voordat de regering ermee instemt in Brussel?

Antwoord van de zijde van het kabinet

De EU-lidstaten, via de Raad van de Europese Unie, en het Europees parlement moeten met het akkoord instemmen zodra de onderhandelingen zijn afgerond. Daarnaast ligt het voor de hand dat het akkoord ook ter goedkeuring zal worden voorgelegd aan de nationale parlementen. Verscheidene lidstaten, waaronder Nederland, maken zich daar al geruime tijd in Brussel sterk voor. Gegeven de verwachte reikwijdte, gelet op bijvoorbeeld specifieke onderdelen op het gebied van diensten en investeringen die niet onder de EU-bevoegdheid vallen, is Nederland van mening dat TTIP een gemengd akkoord is. Verondersteld wordt dat dat ook de Europese Commissie een gemengd akkoord voorziet. Dit is nog niet officieel door de Europese Commissie bevestigd, maar Eurocommissaris voor Handel Malmström heeft al wel publiekelijk bevestigd dat het zeer waarschijnlijk is dat alle nationale parlementen een stem hebben. In het geval van een gemengd akkoord zal de gebruikelijke ratificatieprocedure worden gevolgd. Dat betekent dat een wetsvoorstel houdende goedkeuring van TTIP aan beide Kamers wordt voorgelegd. In het geval het onverhoopt toch ook een «EU-only» akkoord wordt dat, zeg ik uw Kamer graag toe dat ik in dát geval de definitieve onderhandelingstekst na sluiting van de onderhandelingen aan het parlement zal toezenden.

De heer Koffeman (PvdD) stelde de volgende vragen over het vrijhandelsverdrag:

37. Wat de Partij voor de Dieren betreft, kunnen we Europa zeggen dat verdere onderhandelingen over TTIP niet nodig zijn. En partijen die nog wel zouden willen bekijken wat de uitkomsten daarvan zijn, zouden we willen vragen om duidelijke voorwaarden te stellen, zoals we hebben gezien bij de Partij van de Arbeid in de Tweede Kamer en in iets mindere mate bij de Partij van de Arbeid in de Eerste Kamer. D66 probeert ook een beetje in die richting te bewegen: als die afspraken ten koste gaan van de democratie, van onze beleidsvrijheid om dingen te doen voor natuur, milieu en dierenwelzijn en voor bijvoorbeeld het

beschermen van onze eigen landbouw, dan zeggen ze «nee». Ik hoor graag van de Minister wat de positie van het kabinet is ten aanzien van TTIP na de veranderde houding van de Partij van de Arbeid.

Antwoord van de zijde van het kabinet
Het kabinet heeft van meet af aan aangegeven dat TTIP niet ten koste mag gaan van mens, dier en milieu. In de motie van de Tweede Kamer van 20 februari 2014 (21 501-02) is nogmaals benadrukt dat het kabinet ervoor ijvert dat de Europese Unie onverkort vasthoudt aan het voorzorgsprincipe in de onderhandelingen met de VS over TTIP. Door dit principe kunnen autoriteiten snel reageren in gevallen dat de gezondheid van mensen, dieren of planten risico's loopt, of om het milieu te beschermen. Dat kan tot gevolg hebben dat sommige producten niet naar de EU mogen worden geëxporteerd. De EU heeft dit voorzorgsprincipe bijvoorbeeld gebruikt om de invoer van Amerikaans hormoonvlees tegen te houden.

V. Klimaat

Mevrouw Strik (GroenLinks) stelde de volgende vragen m.b.t klimaatafspraken:

38. De Europese standaarden zijn lang niet altijd optimaal. Dat is weer de andere kant. Denk aan de afspraken over CO_2-reductie, hernieuwbare energie en energiebesparing. Hopelijk zullen deze afspraken ambitieuzer moeten worden als gevolg van de klimaatdoelstellingen die in Parijs op wereldniveau worden afgesproken. Maar ook los daarvan kan en moet de EU hierin koploper zijn. Welke concrete ambities heeft de regering voor het Nederlands voorzitterschap op dit gebied? Is de Minister bereid om zich in de EU in te zitten voor ambitieuzere en verbindende afspraken over hernieuwbare energie en energiebesparing? Die missen wij nog steeds.

Antwoord van de zijde van het kabinet
Tijdens de Europese Raad van oktober 2014 zijn afspraken gemaakt over het EU-klimaatbeleid tot 2030. Er is besloten tot een CO_2-reductiedoel van ten minste 40% in 2030 t.o.v. 1990, waarbij alle CO_2-reductie binnen Europa moet worden behaald. Verder is een Europese doelstelling van 27% hernieuwbare energie in 2030 afgesproken, bindend op EU-niveau, en een indicatieve Europese doelstelling van 27% energiebesparing in 2030 t.o.v. eerder vastgestelde ramingen. Dit zijn ambitieuze doelstellingen die in de komende jaren veel investeringen zullen vergen.

Het doel van ten minste 40% broeikasgasreductie is tevens de EU-inzet binnen de mondiale klimaatonderhandelingen. Deze inzet is inmiddels ook geformaliseerd in de Intended Nationally Determined Contribution (INDC) van de EU die eind maart bij het UNFCCC is ingediend. Met deze inzet is de EU absoluut een mondiale koploper: er is geen andere grote economie die zichzelf zo'n ambitieus broeikasgasreductiedoel heeft gesteld. Nederland vindt het van het grootste belang dat het resultaat van de klimaattop in Parijs ons op de weg naar de tweegradendoelstelling houdt en zet zich in voor een akkoord met deelname van alle partijen. Het kabinet heeft al aangegeven met de andere EU-lidstaten bereid te zijn te kijken naar de invulling van het «ten minste» in de broeikasgasreductiedoelstelling mocht het verloop van de internationale onderhandelingen in aanloop naar en tijdens de klimaattop in Parijs daar aanleiding toe geven.